

Місто між небом і морем: середньовічний Трогир на Адріатичному узбережжі Хорватії

Загальний вигляд міста Трогир із замку

Олена Титова

Нещодавно людство знову визначало сім чудес світу – вдруге після античної доби [1]. Ще однією даниною населення Землі історико-культурній та природній спадщині є внесення об'єкту (комплексу, ансамблю) до Списку всесвітньої спадщини. Сьогодні до нього включено понад 800 пам'яток. Відомо, що кожна пам'ятка унікальна і неповторна, хоча в одній лише Україні їх понад 130 тисяч. Однак найунікальніші, такі, що викликають захоплення і затамування подиху, пам'ятки історико-мистецького, загальнолюдського значення вносяться ЮНЕСКО до вказаного Списку [2]. Кожна країна вважає за

Фото автора

Вид на Адріатичне узбережжя із замку

Замок Камерленго середини XV ст.

велику честь наявність якнайбільшої кількості національних об'єктів у почесному Списку.

Хорватія – невелика мальовнича країна на Адріатичному узбережжі – має яскраву і поціновану світовим співтовариством природну та культурну спадщину. Під егіду ЮНЕСКО взято чудові Плитвицькі озера, античні, візантійські, середньовічні міста Дубровник, Пореч, Спліт, Шибеник [3]. Можливо,

найскромнішим серед хорватських об'єктів із Списку всесвітньої спадщини є середньовічне містечко Трогир, розташоване на острові на західному кінці Коштеланської затоки у Середній Далмації. Займаючи ізольоване положення в оточенні заток Адріатичного моря, Трогир виглядає островом не лише у географічному, а й в історико-культурному вимірі. Вулиці, площі, палаци,

собори, будівлі, оточені міськими оборонними стінами і баштами, є справжнім уламком давнього (часу розвинутого середньовіччя) минулого, яке немов шаріє між блакитним небом та смарагдовим морем.

Зручне місцезоположення зацікавило грецьких колоністів з острова Віс у III ст. до н.е. Вони заснували тут місто Трагуріон. У римській період воно втратило своє провідне значення, яке перейняло місто Салона (Спліт), особливо за імператора Діоклетіана у III ст. н.е. У наступні століття місто зазнало чимало буремних подій: з VII ст. воно опинилося під владою хорватських королів; на початку XII ст. його зруйнували сарацини, а у XIII ст. місто досягло найбільшого розквіту [4]. Саме у цей час формується те складне і вибагливе міське планування з дивовижним переплетінням вулиць, яке робить Трогир несхожим на інші міста Адріатичного узбережжя. Тоді ж будують на центральній міській площі кафедральний собор Св. Ловро (Лаврентія) – романську тринавну базиліку з трьома напівкруглими апсидами. Триярусна дзвіниця собору

Центральна площа Трогира з баштою з годинником та міською лоджією

Міська ратуша Трогира (князівське палаццо)

являє собою певний зматеріалізований літопис історії Трогира та відповідних архітектурних стилів – її будували з кінця XIV до початку XVII ст. у готичному, ренесансному стилях (кожний наступний ярус у відповідному стилі). Собор оздоблено прекрасними скульптурами, барельєфами. Особливо вирізняється скульптурний декор центрального portalу, який виконав майстер Радован у 1240 р.

З початку XV ст. Трогир разом із значною частиною далматинських прибережних міст та островів перейшов під контроль Венеції, яка зберігала владу у місті до 1797 р. Період венеціанського панування дуже суттєво позначився на архітектурному вигляді Трогира – з'явилися

специфічні будівлі з виразним ажурним скульптурним оздобленням – палаццо, лоджії, які і до сьогодні є справжньою окрасою міста. Тому більшість із збережених споруд датуються XV ст., серед них і особно розміщений об'єкт – Замок Камерленго.

Пізніше Трогир входив до складу Австро-Угорщини, Югославії, а з 1990 р. став частиною незалежної Хорватії. Цікаве ставлення австрійців до об'єктів старовини

у місті. Більша частина міських укріплень була зруйнована, а на місці колишніх bastionів, за існуючою на той час містобудівною традицією, було закладено парки, які оточують середньовічні будівлі своєрідним зеленим намистом і те-

пер. Збереглися північна та південна міські брами, південна (з боку моря) стіна. Тоді ж (наприкінці XIX ст.) споруджувалися нові, переважно, громадські будинки у нових стилях, здебільшого у стилі неоготики: таким чином, наприклад, було перебудовано ратушу на центральній міській площі. У XX ст. новобудови все більше наближались до давнього Трогира, та все ж не перетнули канал і заплаву, що відокремлюють місто від оточуючого світу.

Висока оцінка пам'яток архітектури, монументального мистецтва, високий рівень їхньої реставрації, збережене унікальне за виразністю оточуюче середовище дозволили внести Трогир у 1997 р. до Списку всесвітньої спадщини. Середньовічний Трогир не є застиглим музейним містечком — у його житлових будинках мешкають люди, нижні поверхи зайняті крамницями, у громадських будівлях працюють різні установи. На площах розташовані затишні кафе, монастирі та храми відкриті для відвідувачів, працюють музеї (міста, сакрального мистецтва, реліквій), численні художні виставки і галереї.

Однак жоден будинок не ремонтується, а реставрується, непомітно також спроб довести пам'ят-

1. *Сучасний погляд на сім чудес світу // Відлуння віків — 2006. — № 2. — С. 32–34.*
2. *Конвенція про охорону всесвітньої культурної спадщини // Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань: зб. док./упоряд. Л. В. Прибега (кер. проекту) [та ін.] — К.: Інститут культурології Академії мистецтв України, 2009. — С. 262–274.*
3. *Всесвітня спадщина. Список ЮНЕСКО // Україна в міжнародно-правових відносинах. Кн. 2. Правова охорона культурних цінностей / відп. ред.: акад. НАН України Ю. С. Шемшученко та д-р юрид. наук В. І. Акуленко. — К.: Юрінком Інтер, 1997. — С. 242–257.*
4. *Трогир. История. Культура. Художественное наследие. — Текст, редакция и оформление Антуан Травирка. — Форум-Задар, 2008. — С. 6–10.*
5. *Там само. — С. 5.*

ки до аварійного стану з метою спорудження на їхньому місці якогось новобуду. Оскільки, як написано у путівниках по місту та країні, "туризм приносить понад половину прибутків міста" [5], городяни люблять і розуміють, поважають, відчувають свій Трогир і оберігають найдорожче — його непов-

Башта Віттури та міська стіна

Північна міська брама із статуєю Іоана Трогирського XV ст.

Вулиця Трогира з міською стіною

